Bartha Ildikó

A NEMEK VALÓSÁGA NŐI SZEMMEL

A KÉRDÉS

Ha az időbeliséget nem mint realitást, hanem opcionális szellemi állapotok szimbolikus vetületeit szemléljük, a „múltba révedés" vagy „a jelen hullámain hányódás" közötti választás hirtelen nem a józan ész szerinti abszurd dilemmaként, hanem létünk alapjait érintő, kardinális döntésként vetődik fel.

Mit látok meg a világban – beleértve „az emberiség" „eddig megtörtént" létét és „a saját" „most történő" létemet? Minek tulajdonítok valódi jelentőséget? Hogyan tudom egyszerre pontosan érzékelni a jelenségvilág időben „aktuálisnak" tűnő vetületét, mégis elkerülni annak csapdáit? Miként látom önnön helyzetemet a világban, a világot önmagamban? Miként tekintek másoktól elkülönült szubsztanciaként érzékelt valómra, s velük mégis esszenciálisan azonos önmagamra? Arra a lényre, aki személyes adottságai kiaknázásán szorgoskodik, miközben végső célja épp azon Önvaló elérése, mely számára a mulandó létünkben oly sokra értékelt, „kibontakoztatott" személyiség voltaképpen fölösleges kolonc.

Hogyan támogathatom férfitársam útját és önnön női mivoltom legteljesebb megélését egy olyan „korban", melyben e princípiumok eredeti jelentése és jelentősége elhomályosult? Mit tehetek, hogy ne bukjak el az odaadás szűzi erényéhez vezető ösvényen és ne rántsam magammal evilági másik felem a hősies, lovagi ideálhoz emelkedő útján – miközben köröttem minden pillanatban újra és újra „meghasadnak az evidenciák"? Felsejlik-e az Egység, a tekintet megpihentethető-e a polaritás végletei között áradó és apadó világban?

A LÁTHATÓ VILÁG MINT SZIMBÓLUM

A Földön globális felmelegedés aszalja a növényeket, olvasztja a jégtömegeket. Némán hullanak a hullafoltos óceánok vizébe. Nem a Nap fizikai természete változott meg, hanem a szoláris erőhöz való viszonyulás a szellem síkján. Az Anyaföld, a természet meggyalázása – a női minőség eltiprása és semmibevétele. A felborult szellemi egyensúly válik láthatóvá az anyagban. Tüzes zsarnokság, mely, amit uralni nem képes, felperzseli. Fenyegetően terjeszkedő, érzéki sivatagok kivetülései, melyek az élet csíráit felemésztik. Némán és lassan emelkedő, szennyezett érzelmi hullámok monumentális tömege, melyek – ha egyszer átlépik a határt – óceánokat csordíthatnak ki medrükből. Akkor egész partszakaszokat mosnak a végső pusztulásba.

Orgonaágat tartok kezemben, lassan lépdelek, sietősre fogom, megállok. A virágot az orromhoz szorítom, illatát belélegezve lehunyom szemem és tovább megyek. Balról áprilisi szél csapkodja-csipkedi arcomat, jobbról a lenyugvó nap fénye-melege simítja.

Ma reggel már sírtam, délután nevettem.
Szorongva táncoltam, szabadon énekeltem.

Festményről hallgattam alkotója szavát.
Gyújtottam gyertyát, főztem vacsorát.
Sok-sok „igen" között tudtam: nincs, mit tegyek.
Egymásra bíztam apát és gyermeket.

A polaritás átka

A jelenségvilágban örvénylő tömegek meddő harcokat vívnak egymás ellen. Nyilvánosan feszítik egymást a *logosz* teremtő tisztaságából kitépett szófoszlányok, mondattöredékek keresztjére.

Az éjszaka legsötétebb mélyén, a Vízöntő korának szimbolikusan tótágast álló világában javában zajlik a nemek (és a nemtelenség) háborúja. A férfiak gerinc és bátorság nélküli antihősökké puhulása, a nők átok sújtotta, meddő sárkányokká deformálódása. A férfi és a nő relatív fogalommá válik. Uniformizálódó „másság", feministák és konzervatívok, egyedüllétet és a páros életet preferálók, gyermekesek és gyermektelenek, hetero- és homoszexuálisok meddő társadalmi vitái zajlanak.

Azonban épp e drasztikus rombolás és káosz, mely a két fő princípium hamisra festett zászlajai alatt, megosztott frontokon zajlik, – abszurd módon – világít rá a legfontosabb pontra. A görbe tükör legmélyére nézve a formák feloldódása és felcserélődése emlékeztet bennünket valami igazán fontosra. Arra, ami magasan a férfi és női princípium felett ragyog. Ami az idők és a világ teremtése, még a *logosz* megnyilvánulása előtt tételeződik. Az isteni minőségre, melyhez képest minden ellentét – még a legtisztább polaritás is –, s mind e különbségből következő izoláció csupán illúzió.

Kettősség helyett egység

A világban megjelenő kettősséget mindaddig erőltetett törésvonalak problematikájaként, mintegy tökéletlen és szenvedéssel teli külső kényszerként fogja megélni az én, amíg nem fogadja el, hogy a látszólagos kettősség is csupán az önmagamban polarizáltan *felfogott* és a materializmus csapdájában vergődő ontológiai hozzáállás szimbolikus kivetülése.

Az áltörésvonalak szaporodása a külső világ szimbolikus megrepedését, apró darabokra hullását indukálja. Ez lényegében a belső határok elbizonytalanodását jelzi, a férfi és a női minőséghez való tudatos viszonyunk kialakítására int. Önmagunkból kiindulva, szellemi szinten kell végrehajtani az ezzel kapcsolatos korrekciót.

A cél a teljesség. A teljesség felé pedig a kettősség illúziójának elfogadása, s ezáltal annak harc nélküli legyőzése, akció nélküli felszámolása vezet.

Az Abszolútum megtapasztalásához vezető út nem kezdődhet kívül, mindig belső felismerés és átalakulás kell, hogy indukálja a külvilágban megvalósuló „lépéseket". Ahogy Buji Ferenc fogalmaz: a forma voltaképpen a tartalom megnyilvánulása, nem csupán lényegtelen alaki külsőség. Az ember ma meghatározott (férfi vagy női) testben születve is megpróbálja ignorálni formai adottságokat. Megpróbál túllépni rajta.

Amíg a megosztottság felszámolására önmagunkon kívül keressük a választ, a férfi és női princípiumot kiüresedett formaként tapasztaljuk és kezeljük csupán. Az ember által végrehajtott uniformizálás nem oldja fel a teremtett kettősséget. Jogok, elvárások, külsőségek, szokások és tevékenységek révén, a külvilágban, az illúziók szintjén fölébe kerekedni egy illuzórius megosztottságnak: pusztán ezáltal a szellem dimenziójában még nem jön létre az egység, a harmónia.

Formánkkal járó feladataink felvétele nem igazságtalan, hiszen annak elfogadása, hogy meghatározott helyzetekben meghatározott módokon kell megnyilvánulni (férfiként vagy nőként), ez mindkét nem számára lényegében

ugyanazt a kötöttséget hordozza: az alázatosság parancsának való megfelelést. A rám mért korlátok elfogadását. Annak a tanulásnak a kényszerét, hogy a rám szabott korlátoktól nem a rácsok széttörésén keresztül lehet megszabadulni. Azt a fajta novíciusi alázatot követeli meg a férfi és női test, mely szimbolikusan nem több, mint a szerzetes számára a – világiak szemében unalmasnak és kényelmetlennek tűnő – csuha felöltése.

A szellemi ember önnön férfi vagy női mivoltában nem lát sem többet, sem kevesebbet, mint az illúziók világában megnyilvánuló egyszerű adottságot. Ez sem nem különleges lehetőség, sem pedig szorongató kényszer. Mindkét formában ugyanaz a feladatunk: az adott keretek elfogadása, anélkül, hogy a keretek maguk fontosabbá válnának számunkra, mint segítségükkel magához az Abszolútumhoz vezető benső út meglelése.

„Aki (bármely nem képviselőjeként) önmaga férfi vagy női minőségét tartja többre és előbbre valónak (…), az a külvilágban társát szorítja háttérbe, önmagában pedig a teljességet torzítja és redukálja."

TÜKRÖK

A férfi számára a hősiesség a lovagias önfeláldozásban rejlik, az Igazságért vállalt küzdelemben. A nő „kis énjének", személyiségként azonosított önmagának felszámolása a férfi princípium iránti odaadásban teljesedik ki. Értelmetlen tehát a kérdés, hogyan tud a nő megszabadulni alávetettségétől, ha egyszer természetének lényege az odaadás.

Bennünk a női princípium *mindenképpen* átadja magát valaminek. A kérdés úgy vethető fel, minek és mennyire tudatosan ajándékozzuk odaadásunkat. A modern nő, aki tiltakozik a „férfiak uralma" ellen, és elhatárolódik a másik nemmel szemben gyakorolt alázattól, ugyanezzel a gesztussal feltétel nélküli odaadással hajtja magát egy-egy illúzió igájába. Tévesen értelmezett szabadságeszmény, az „önmegvalósítás" divatos ideája „termékenyíti meg" gondolatait. A másik nemhez fűződő láncok letépésének reményében tökéletesen alárendeli tetteit valami nála „hatalmasabb", „mindenkitől független" célnak, s képes akár tettleges szenvedéllyel is védelmezni az őt birtokló eszmeiséget, mozgalmat (liberalizmus, feminizmus, posztmodern divat, *new age* stb). Épp mint a társát, gyermekét óvó anyatigris. Épp mint az önmaga által soha nem definiálható, örök befogadó, női princípium.

Szimultán zajlik trónfosztás és árulás kívül és belül. Úgy tűnik, a férfi princípium számára a szellemi kiteljesedés helyett a teremtett világ leigázása, kifosztása és gondatlan gazdakénti bitorlása lett a fő cél. A férfi az önmaga feletti uralom megvalósítása helyett a mások feletti zsarnokoskodást tette központi tevékenységgé. Ehhez választ nemes lelkű alattvalók helyett kétszínű szövetségeseket. Ha a női princípium ebben a világban fürdik meg, ennek hamis neonfényét tükrözheti csupán vissza. A szoláris hatalom – valóságként érzékelt – bukásának élő lelkiismereteként fetrenghet a porban, szenvedheti el a fizikai és lelki ütéseket. A lealjasult és elherdált *logosz* visszhangjaként toporzékolhat hisztérikusan a nyilvánosság előtt, üvölthet sárkányként saját otthonában. Az elveszett Édent sirathatja, miközben úgy érzi: a mindent felperzselő, zsarnok szolaritás kiszárítja a könnyeit.

Beszélni, szót emelni nincs saját kódja. Artikulálatlan mozdulatokat tesz, erőtlen lépéseket. Majd összeszorítja fogait, s a férfi tükrévé válva visszaköpi arcába a tőle eltanult, ostoba szavakat. Jogokért ordít a férfi felé, acsarog a hatalmával visszaélő, zabolátlan erővel szemben. Miként

a néptömegek rángatták le egykor trónjukról a zsarnokká vált királyokat, úgy lázad önnön elidegeníthetetlen komplementere – általa önmaga – ellen. Ahogy a nép bekebelezte egykor a szellem embereitől a tudás elészórt szeleteitmorzsáit, a kultúra, a művészet profanizált területére rávetette (a hatalom kulcsának hitt) műveltségre éhes önmagát, úgy nyer egyre nagyobb teret az önmagától szabadulni akaró női minőség a belső és külső világban. Formátlan lénye, mint a víz: az edény alakjának felvételével tudja csak kinyilvánítani és láthatóvá tenni önmagát. Önmagát, amely minden törekvése dacára leginkább ahhoz válik hasonlatossá, akire, amire energiáját és figyelmét (akár a legelemibb tiltakozás formájában) összpontosítja.

A bukott férfira összpontosító nő elől egyre inkább elfedi magát a szoláris ragyogás. Mivel távol szeretné magát tudni a férfi princípium hibáitól, folyamatosan újra kell definiálnia azokat önmagában. A mantrázott sérelmek sötétségként verődnek vissza a női lélek tükörfalairól. Így egyre inkább a szellemi tisztaságot nélkülöző, zavaros ideológiáknak, alulról érkező álspirituális mozgalmaknak való gondolkodás nélküli „lefekvés" (önátadás) alacsonyabb rendű magatartása (a prostitúció szellemi szintű megnyilvánulása) jelenik meg a nő által a világban.

Belül meghasonlott a lélek: kívül a *kali-juga* posztmodern „nőtársadalma" horizontálisan tükrözi és veszi fel alakját mindannak a romlásnak, amelyet a férfi princípium által megnyilvánuló szellemi valóság alászállásaként ér folyamatosan tetten.

A szellem hanyatlásának végső stádiumában a lunáris erők demoralizált hadi kötelékben csapnak át a spirituális Rend lerombolt várfalain. Kivágják a harmóniában őrzött otthonok ajtaját, a feltámadó szélben kialszik az őrizetlenül hagyott házi tűzhely. Holdkóros tündéralakok merészkednek elő a szétdúlt természeti környezet egykor vad, mégis oltalmazó árnyából. A női erő hontalanná válik a világban. A racionalitás és az irracionalitás fékevesztett harcában lekaszabolt titkok, álmok, ártatlan érzelmek és tiszta érzékek varázslatos világából száműzötté, földönfutóvá válik a női minőség. A világot beragyogó szoláris erő apadásával elhalványulni látszik a fény a világban, amit visszatükrözhetünk. A nő kilép az üresnek érzékelt, uralomvesztett térbe és időbe. Titokzatos lénye láthatóvá, így egyre inkább semmitmondóvá válik.

Eltanulja a természetétől idegen, éles, hideg kontúrok felismerését. A hullámzó és örvénylő valóság lelketlen osztályozását és rangsorolását. Az ítélkezést. Megtanulja kiszorítani világából érzelmeit. Semmibe venni testi és lelki adottságait. Negédes mosolyálarc vagy harcias kegyetlenség mögé rejteni a könnyeket. Ciklusát mesterségesen elodázni vagy siettetni, vérzését eltagadni. Várandósságát kémiai laborban elő-

„A teljesség felé (…) a kettősség illúziójának elfogadása, s ezáltal annak harc nélküli legyőzése, akció nélküli felszámolása vezet."

idézni vagy megszakítani. Megtanulja a mindent uralni vágyó, és lesüllyedt önmagán kívül semmit nem szerető férfival való egyesülés nélkül megélni a gyönyört. Az egylényegű nőtársakat gonosz riválisként, gyűlölendő ellenfélként vagy épp a szoláris rangjukat vesztett férfiak elleni cinkostársként kezelni.

Megtanul a nő kódokkal manipulálni: a számító racionalitás ikonjaivá lefokozott szimbólumokat profán mentegetőzéssel megtölteni. A művészet örvényébe menekülni, mely összekavart színeken, kaotikus dallamokon, fülledt érzékek korbácsává tett mozdulatokon, profanizált rítusokon keresztül von gyenge és gubancos védőhálót a jelenségvilágtól védtelen lélek köré.

Vagy fáradtan megadja magát az anyatermészet helyét elbitorló matériának. A fogyasztói tásadalom bűvöletének. A vásárlás gyönyörének, a csillogó kirakatok és hatásos termékek áradatának. A test konzerválását: az öregedés elodázását szolgáló csábító-trükkös beavatkozásoknak. A halott vagy mű anyagokból készült tucatruhák és divatékszerek eldobható szemfényvesztésének.

(újra)teremtés

A teremtett világ – mint önmagát polarizáló valóság – minden pillanatban létrejön. A teremtés „kezdetén" – midőn az örökkévalóság önmagát időbeliséggé váltja – létrejön „menny és föld". A menny Isten szférája – a teremtett világ tőle elkülönült vetülete. Az Abszolútum „önmagában" hozza létre a világot, ugyanakkor „benne is marad" az általa teremtett valóságban. Isten „mélység", „sötétség" és „vizek" felett lebegő lelke szimbolikusan jelöli a hierarchiát, és a vízelem helyét, természetét, rangját. A víz tükrébe – mint önmaga isteni tükrébe – pillantva Önnön teremtő erejét *logosszá* sűríti, az Igében a szétválasztás mozzanata és maga teremtett világ egyszerre fog „láthatóvá válni", azaz, nemcsak az isteni minőség, hanem önmaga számára is megnyilvánulni. Az isteni princípium – midőn elsődleges formává, teremtő gesztussá, beszédaktussá sűrűsödik – az egymást kiegészítő, egymás számára nélkülözhetetlen ellentétek komplementer valóságának arculatát veszi fel. A fény és a sötétség egymástól elválasztott formaként húzódik el egymástól, két ellentétes pólusba. A felső és alsó vizek elkülönítése a tér szimbolikus hierarchiájaként kijelöli a vertikális irányokat. A férfi és női őselv az isteni Önvaló principiális megnyilvánulása.

A *Biblia* első teremtéstörténete szerint Isten férfinak és nőnek alkotta az embert, saját képmására. A nő éppúgy az isteni minőség megnyilvánulása, mint a férfi. Az anyag poláris világában a teremtő princípium egymástól különböző – számos vonatkozásban ellentétes – és egymást mégis tökéletesen kiegészítő minőségként, őselvként jelenítette meg önmagát. Az ember – mint férfi és mint nő – látszólag két különböző lényként, valójában ugyanazon isteni lényeg megjelenésének két arcaként nem csupán hasonlatos Istenhez, nem csupán tükörképe a Teremtőnek, hanem e két megvalósulási formában egyaránt az isteni minőség hordozója is. Az első teremtéstörténet „szimultán" teremtésről mesél. Itt férfi és nő közti különbség ugyanazon lényeg eltérő formájú kifejeződésére utal. Nincs szó hierarchiáról. Az ember – mint a teremtési folyamat végső állomása – az isteni princípium szimbolikus reprezentációja a teremtett világ színpadán.

Bennük érte el a teremtés fő célját és értelmét. Az első hat napon az Isten kétféle teremtő mozzanatot hajt végre. A teremtés egyik „alapművelete" a meglévő egységből két, egymást kiegészítő, ellentétes minőség létrehozása (sötétség-világosság, alsó vizek-felső vizek, szárazföld-víz). Ezek a műveletek zajlanak az első három napon. Ezt követi az azonos minőségű teremtmények létrehozása által különböző (archetipikus) variációk kialakítása, mely a sokszorozáson alapul (égitestek, növények, állatok). Itt egy-egy teremtő gesztussal hozza létre Isten ugyanannak a minőségnek számtalan alternatíváját. Az ember egyszerre hordozza magában mindkét lehetőséget. Az ember teremtése által az isteni minőség egyazon minőség szétválasztásában (a köztük lévő egység és harmónia által) tükrözi vissza önmagát. Ugyanakkor belekódolja férfi és nő egymást kiegészítő lényébe önmaguk megsokszorozásának (az isteni minőség megsokszorozásának) lehetőségét is.

William Blake: Éva teremtése (1808)

Minden pillanatban, midőn a teremtés őselvét tudatosítjuk magunkban, lehetségessé válik az egység helyreállítása, a szoláris és lunáris erők kiegyensúlyozása önmagunkban, ezáltal a világban.

házasság

A világban megjelenő férfi-nő kapcsolat szimbolikus reprezentációja a teljességnek. A házasságban annak az ideának a restaurációját kíséreljük meg, mely szerint isten saját képmására: férfinak és nőnek teremtette az embert, s e két minőség – ugyanazon isteni elv teremtett világbéli megnyilvánulásaként – szorosan összetartozik, egymástól elválaszthatatlan.

A nő és a férfi a külvilágban keresi a párját. Azt a másik felét, melynek „lenyomata" őbenne is megvan. Ha a külvilágban rátalálunk a bennünk artikulálódó hiány betöltőjére, megízlelünk valamit a teljességből. A teljesség azonban nem „rajtunk kívül" jelenik meg. Az állapotot, melyet a kiegészülés, a másik általi kiteljesedés indukál, önmagunk átalakulásaként fogjuk megélni. Erős visszhangként szól bennünk a másik hangja: hiszen bennünk is ott él az „ellenkező nem": a teljesség emlékezeteként.

Amikor összekötjük életünket a házasság szent kötelékében, a formák szintjén elfogadjuk az alkalmazkodással, a felelősséggel, a különbözőség illúziójával való őszinte szembenézést. Elfogadjuk az ezzel járó örömöket és fájdalmakat. Ez egyet jelentenek azzal, hogy mélyen önmagunkban képessé és alkalmassá szeretnénk válni a *teljesség* megvalósítására.

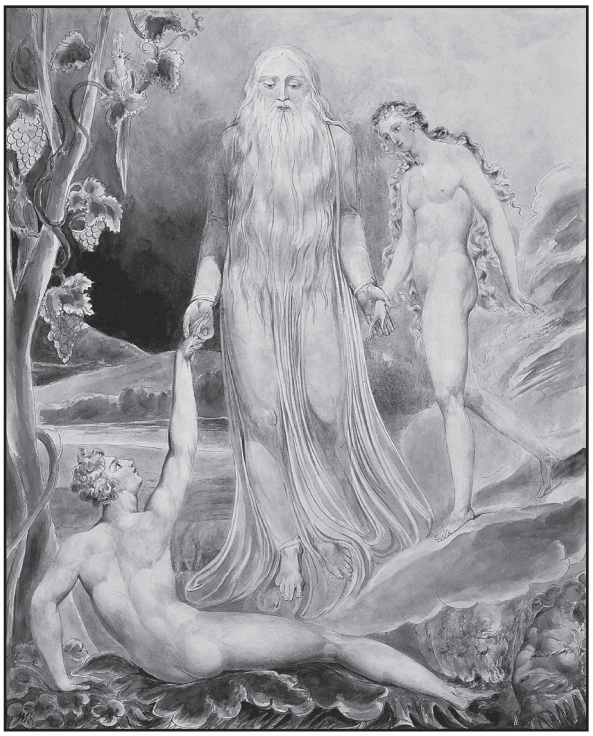
A férfi a nőhöz *képest* férfi, nem önmagában. Ugyanígy a nő a férfihoz való viszonyulásában valósítja meg nőiességét, nem tőle függetlenül. A külső formák szintjén megnyilvánuló *házasság* elnevezése képszerűen fejezi ki önmagán túlmutató jelentését, mely szerint férfi és nő egymással kiegészülvén képesek létrehozni egy új minőséget, mely az eddigi töredékállapot helyett magasabb színvonalú egység létrehozására és fenntartására törekszik. A formák szintjén megjelenő otthon birtoklása lényegében az egyesülés által történő szellemi otthonra lelésnek, az édeni harmónia egyaránt külső és belső újrateremtésének szimbolikus reprezentációja.

A házasságban sokan téves célként értelmezik akár férfi, akár női énjük megszilárdítását vagy annak formális felszámolását. Aki (bármely nem képviselőjeként) önmaga férfi vagy női minőségét tartja többre és előbbre valónak ebben a kötelékben, az a külvilágban társát szorítja háttérbe, önmagában pedig a teljességet torzítja és redukálja. Aki egyedüllétében meg nem talált izgalmát vagy nyugalmát követeli a házasságtól (és a másiktól), s ezt mégsem lelvén párját csalni, büntetni, bántalmazni kezdi vagy elválik – nem

ért semmit férfi vagy női mivoltunk lényegéből. Aki a „nemváltás" lehetőségéért vagy az azonos neműek házasságának társadalmi térhódításáért száll síkra: lényegében a végső állomást egy menetrenden kívüli járat feltételes megállójában próbálja megtalálni. A spirituális értelemben vett kiteljesedés nem mérhető azzal, hogy a földi élet viszonylatában óvatosan kikerültem-e az illuzórius fájdalmak csapdáit, s azok helyére materiális vagy emocionális boldogság látszatköreit sikerült-e rajzolnom.

Mivel a nő és a férfi egyformán kedves Isten szemében, az esetleges eltévelyedések korrekcióját egy házasságban, egy férfi-nő kapcsolatban lényegében mindegy, ki hajtja végre, és főként ki kezdi el.

Mivel a teremtés minden pillanatban megismétlődik, az idő gyakorlatilag nem létezik. Ezért lehetséges minden pillanatban új alapokra helyezni a létezéshez való hozzáállást.

„Legyen a neve feleség" (Ter 2,23) – William Blake (1803–1805)

NŐKÉNT

Nőként az első, amit meg kell szokni és tanulni, hogy nincs belső stabilitás. Ciklikusan változunk, fogyunk és kiteljesedünk a Holddal együtt. Körtáncot lejt bennünk az idő és a lélek. Minden holdhónap ígéretet tesz bennünk az élet lehetőségére, s minden, meg nem fogant élet távozásával újra és újra szembenézünk a mulandósággal. Saját életünk, s minden földi élet végességének tudatával.

A női minőség lunáris természetű. Biológiai ciklusunk a Hold ciklusaihoz igazodik. Luna változékony arcában tükröződik – olykor önmagunk számára is megfejthetetlen – titokzatosságunk, érzelmi hullámzásaink, állhatatlannak tűnő hangulati amplitúdóink, lelki rezdüléseink. A mitolgikus síkon női alakban ábrázolt „Anyaföld", az „Anyatermészet" szimbolikus elnevezések utalnak a női minőség tükröződésére a világban. Amennyiben a nő nem vesz tudomást saját lunáris és terrális természetéről, nem tudatosítja magában, hogy a fizikai és emocionális dimenzióval sokkal szorosabb kapcsolat jellemzi, mint a férfit, könnyen eltávolodik középpontjától.

Nincs miért letagadni az örökkön sajgó hiányt, a vágyat arra, hogy meghódítson, megvédjen, magáévá tegyen és magáénak ismerjen el bennünket valami nálunk hatalmasabb, erősebb és bölcsebb. S tegye mindezt úgy, hogy ettől tökéletes lényegünket egy pillanatra se veszítsük el. Az egyesülés pillanata legyen egyszeri és mégis örökkévaló. Világok folyton ismétlődő teremtése és pusztulása. Nincs miért menekülni a találkozás és az egyesülés elől, ha az nem a fizikai síkon zajló leigázást, a lélek porba tiprását jelenti. Hanem a szellem felé való gyönyörű megnyí-

lást, a spirituális átlényegülést, az együtt egésszé emelkedést szolgálja.

A szellem síkján tiszta ideák az anyagi világba alászállva természetes módon törnek ketté, hígulnak fel és zavarodnak össze. A restauráció benső feladat.

A nőben is ott ég a férfi princípium öröksége. A nőt férfierő nemzi, a férfitól származik. Ez az a kapocs, amely jelképesen minden nő szoláris érintettségét vitathatatlanná teszi. A nők többsége éretté válva a férfival való egyesülés útját kapja ajándékba vagy szenvedi el. A fizikai eggyéválás a legegyszerűbb; másnak a lelki találkozás is megadatik, vagy szellemi dimenzióban is „megtermékenyülhet" attól az embertől, akivel összeköti az életét. A férfi princípiummal való egyesülés a nő életében nem egyszeri és megismételhetetlen élmény, hanem a létezés minden síkján érvényes, egyre tökéletesebbé tehető rítus. A nők egy része egészen különleges és kiváltságos módon felidézheti magában és kinyilváníthatja a világban a férfi princípiumot: midőn fiúgyermeket hord szíve alatt és hoz a világra. Nem kell tehát férfivá válnunk ahhoz, hogy a szolaritás általunk is ragyogjon a világban. S nem tudjuk elkerülni a vele való találkozást, azonosulást, bármennyire is tiltakozunk ellene.

A bennünk élő férfi ismeri, emlékezi a szellemi hierarchiát. A nő ilyen módon, ha nem fogadja el egy férfi „tekintélyét", minden látszat ellenére nem az uralom ellen lázad. A női minőség nem lehet „lázadó természetű", hiszen eredendően befogadó jellegű, eredendően nem ismeri a hierarchiát, eredendően nem osztja racionális kategóriákra a világot. A bennünk élő férfi minőség visszhangja az, ami rezonál a méltatlanul felállított, tévesen értelmezett hierarchiára. A női minőség mellett bennünk visszhangzó, rezonáló férfi princípium az ostoba uralom ellen lázad. A zsarnoki uralom, a mások erejét megbéklyózó, gyáva szellem ellen tiltakozik. De a zsarnokság és lázadás – miként a férfi és női minőség – egyaránt bennünk van. Miként felismerésük és semlegesítésük kulcsa is.

Önismeret

Nem vagyunk egyformák, ahány ember, annyi személyiség, különböző világ. Egyesek a köztünk rejlő (formai és tartalmi részletekben megbúvó) eltéréseket, melyek a „személyiségünket" alkotják, egyenrangúnak vélik principiális meghatározottságunkkal. A nyugati kultúrában egyre divatosabbá válik a nézet, mely szerint nincs is különösebb jelentősége a „nemiséggé" degradált princípiumoknak. Valami ostoba és időszakos konszenzuson alapuló döntésnek, újabban pedig teljesen szabad, szubjektív választás eredményének tekintik a férfi és a női létformát.

A különböző létrendi szintek közti hierarchikus viszonyok felszámolásával együtt terjed a gondolat: a férfi lét vagy a női lét csupán társadalmilag ránk erőltetett kényszer vagy szabadon váltogatható lehetőség. Mintha az egész nem jelentene többet, mint hogy ma zöld ruhát veszünk fel, holnap pedig pirosat.

A tradicionális asztrológia által megfigyelt személyiségjelölők, a személyes sorsunkban dominánssá váló életterületek és feladatok általában határozott medret jelölnek ki életünk folyamának. Még ezek a sorsbéli kötöttségek is meglehetősen széles mozgásteret adnak, rugalmasan alakítható mezőnek minősülnek azonban ahhoz képest, amilyen konrét rögzítettséggel bír az anyaméhben felvett fizikai formánk: férfi vagy női mivoltunk. Igen komoly tévedés tehát, ha principiális meghatározottságunkat összekeverjük a vérmérsékletünkkel vagy az archetipusos dominanciánkkal. Még súlyosabb

következményekkel jár, ha férfi vagy női mivoltunkat pusztán szokásnak, jognak vagy divatnak könyveljük el.

Személyiségünk olyan, mint egy díszes, szépen cizellált öltözet, amelyben mások előtt megjelenünk. Miként az ember nem áll mezítlenül egy társaság középpontjába, hanem férfi vagy nő alakot mutató testét felöltözteti, akként a férfi és női princípium is az ember legbenső lényegében rejtezik, és azt az egyének mindmind a saját, személyes adottságaiknak, természetüknek megfelelően lesznek képesek „felöltöztetni", kibontakoztatni.

Mára teljesen összekeveredett, melyek azok a „társadalmi funkciók", feladatok, tulajdonságok, melyek kifejezetten a férfi és női önazonosságunk kibontakoztatását szavatolják, s mely tevékenységek szolgálják személyiségünk (férfi vagy női mivoltuktól független) arcának színesebbre, érdekesebbre festését. Az archetipikus cselekvések „nemtelenek".

A személyiség individuális szintjén jelentkező eltévelyedések és gátak nehezen érhetők tetten, hiszen a férfi és női meghatározottságáról – nemtelen bonyodalmassággal – lehántott szabad(os) akarat annyiféleképpen értelmezheti az én keresését, az önismeretet, az „önmegvalósítást", ahány módon nem szégyelli. Az értékpluralizmus és -relativizmus korában, az egyetemes mércék hiánya miatt az „önmagát kereső" posztmodern ember egyszerűen hátat fordít annak a családtagnak, barátnak, mesternek, szellemi iskolának vagy lelki segítőnek, aki szubjektív érzései szerint nem nyújt eleget, nem ad azonnali receptet a tökéletes élethez, vagy épp nem azt tükrözi vissza, amit az illető „önmagáról" hallani akar.

„Amikor összekötjük életünket a házasság szent kötelékében, a formák szintjén elfogadjuk az alkalmazkodással, a felelősséggel, a különbözőség illúziójával való őszinte szembenézést."

Ezen túlmenően a kapcsolatok kényszerítő klauzúrája is csökkenni látszik. Az élethosszig tartó, tradicionális házasságokban a társ tükörként működik: a másik arcában fürösztve az ember önnön isteni csodáját is megpillanthatja, de kénytelen szembesülni önmaga elől is rejtegetni kívánt hibáival. A házasság szabadon értelmezhető mivolta, „párkapcsolattá" degradálása nem képmutató erkölcsi vonatkozások miatt érdekes számunkra, hiszen a formális szempontból szabályosan „kivitelezett" és halálig tartott fogadalmak sem feltétlen az Egység tökéletes megvalósulását takarják. A valódi önismeret útján azonban még a legrosszabb házasság is „előrébb visz", és metafizikai értelemben kevesebb kárt okoz, mint a félúton „legálisan" félredobott felelősség, a törvényesen megszeghető ígéret, a szabadon elbliccelhető áldozathozatal az önös érdekek érvényre juttatásának kedvéért. Már a protestantizmusnak sikerült negligálnia a házasság szentségét, ezt követte a válás „intézményének" lassú, de biztos térhódítása. A tetszőlegesen feldúlható férfi-nő szövetség többször újraköthető, nyitott és vad formában is értelmezhető. A teremtett világ két őselve pedig – melyek szimbolikus egyesülését megszentelni, a teremtés előtti állapotot jelképesen a „létezésbe iktatni" a házasság létrejött – maholnap gyakorlatilag bármiféle létformával behelyettesíthető.

Ennek egyszerre oka és következménye az az eszkalálódó folyamat, melyben a modern ember a téves, töredékes önismeret élharcosává vált. Az utóbbi száz év leforgása alatt az ember személyiségét analizáló pszichológia komoly teret nyert, s ma már az úgynevezett népszerű tudományok közé tartozik: a könyvesboltok polcai roskadoznak a lényünket különböző partikuláris fóku-

szok mentén, hangulatos köznyelven górcső alá vevő szórakoztató szakirodalmak alatt. A lélektan könnyűszerkezetű hidat képez a populáris ezoterizmus irányába is. A *new age* ihlette ember belekóstol az asztrológiába, a számmisztikába, de épp csak a felszínen. Érdekli, mi a Nap-jegye, de személyisége többi aspektusát már nem vizsgálja. Az imígyen meglelt, egydimenziós zodiákus-identitás többnyire csak arra jó, hogy társaságban általánosságokat puffogtasson az ember önmaga „ikrekségéről" vagy mások „bikaságáról". Rosszabb esetben kétes értékű „jóslatokat" olvasson ki igénytelen bulvárlapok hazug hasábjairól. Mindezek mellé kiszámolja egy internetes (mindenki számára hozzáférhető) teszt alapján, mennyire extrovertált vagy introvertált, néhány logikai feladat elvégzése után leolvassa egy grafikonról, mennyi az IQ-ja.

Azt azonban már nem igazán tudja önerőből meghatározni, mit is kezdjen mindezen töredékes, kaotikus (gyakorta téves) információkkal, miféle „képet" rakjon össze belőle önmagára vonatkozóan. S ha sikerült is összefoltoznia egy részleges személyiségportrét, vajon mihez kezdjen vele? Ehhez a többségnek már pénzért fogadott, önjelölt „mestereket", *coach*okat, terapeutákat, *guru*kat kell felfogadnia. Olyan „szellemi vezetőket", akiknek hitelessége az avatatlan szemek számára ugyanannyira elképzelhető, mint amennyire megkérdőjelezhető. Elfogadottságuk és az irántuk táplált bizalom azonban általánosságban annyira megnövekedett, s olyan mértékben ellepték a „piacot", hogy az emberek többsége nem lát semmi kivetnivalót vagy gyanúsat tényked esükben. Ami megszokott és elterjedt, mi több, divatos és népszerű, az egy idő után természetessé válik, akkor is, ha valójában természetellenes. Senkinek nem jut eszébe megkérdezni, vajon mi szükség arra, hogy a személyiségünk évtizedes sérüléseiben vájkáljanak, „előző életeink" (valamiféle múlt illúziójaként érzékelt vízióink) összekuszált szimbólumait bogozgassák önkényesen.

Ezek a „mesterek" az embert gyakran egyre mélyebbre vezetik a „személyiség" (és annak minden időd imenzióját behálózó) útvesztőiben. Az „önismeret" – amennyiben a személyiségre vonatkozik – egyre szaporodó, egyre inkább elaprózódó, részben instabil információk áradatát jelenti. Mivel a modern ember tele van – számára ismeretlen eredetű – krízisekkel, traumákkal, önmaga „megismerésének" első évtizedei (amennyiben a pszichológia vagy a *new age* módszereivel vág neki) valójában nem egy önmaga elé példaként helyezhető, ideálisan működő személyiségnek, hanem egy félgőzzel egzisztáló problémahalmaznak a „megismerését" jelentik. S amennyiben elérkezik a problémahegy ellapátolásának szakasza, a gyanútlan lélek arra eszmél, hogy a problémák „elhordása", „ellapátolása" valójában azt jelenti, hogy a „lelki tér" egy másik pontján sikerült képezni egy újabb, ellapátolandó hegyet.

A „gordiuszi csomó" átvágására ilyenkor szokás előhúzni a pozitív gondolkodás technikájának elsajátítását. A mágikus szolipszizmus értelmében képesek vagyunk ugyan ténylegesen „megteremteni" a magunk valóságát (valójában kizárólag erre vagyunk képesek), „csalni" viszont a „teremtéssel" nem lehet. Mivel a valóság sokkal több dimenzióból áll, mint amit belőle racionálisan, empirikusan és emocionálisan megtapasztalhatunk, nem fogjuk tudni – divatos szóval – „bevonzani" a számunkra még ismeretlen, de sorsunk alakulása szempontjából szükségszerű és építő fordulatokat. S ugyanígy nem tudjuk szőnyeg alá söpörni, „kiradírozni" a megélendő fájdalmakat, negligálni a szükségszerű veszteségeket.

„A nő éppúgy az isteni minőség megnyilvánulása, mint a férfi."

Az önismeret és a világ megismerése valaha nem vált el egymástól. Ahogy Buji Ferenc fogalmaz, az önismeretnek annyiban volt létjogosultsága, amennyiben az ember önmagát mint az Egész egy részét, a kozmoszhoz való viszonyában próbálta megérteni és elhelyezni.

A mai ember számára a tradicionális megismerési rendszerek csökevényes, népszerűvé butított változatai divatos pszicho-ékszerként csillognak alkalmi „önismereti viseletükön". Mégis: „halott" tudás ez, parciális ismeret, ha nem vagyunk tisztában azzal, miként kell az önmagunkban föltárt poklok teremtményeit megnézni és továbbmenni. Ha megfeledkezünk arról, hogy nem személyiségünket kell kiteljesíteni, hanem az édeni harmóniát megteremteni lényünkben és önmagunk körül.

igazi önvalónk

Igazi Önvalónk túlmutat a domináns személyiségvonásaink által felidézett archetípusok dadogó kontúrjain. Benne minden szimbólum és princípium valódi helyére lel. Túl van tehát a bennünket másoktól elválasztó individuális lényen, de túl van férfi és nő mivoltunk megosztottságán, szétválasztottságán is. Ott, ahol az idő megszűnik, és elveszíti jelentőségét a tér. Ahol nem számítanak a formák és a nevek.

Épp ezért lényegtelen, kik vagyunk a jelenségvilágban. Épp ezért nem cél emberi önmagunk megvalósítása, csupán a személyiségünk eszköztára által sorsunk beteljesítése. A sok tévút és álcél idő- és térigényes, hosszadalmas és fárasztó akció általi megvalósítása csak abban az esetben nyer létjogosultságot, ha ezek a célok nem individuális „másságunk", nem férfi vagy női mivoltunk kontúrjainak görcsös megszilárdításához vezetnek.

Önmagunk megvalósítása tehát nem jelentheti a földi (evilági) értelemben vett személyiséget vagy karriert, nem elvégzett akciók mennyiségében csúcsosodik ki.

Az önmegvalósítás legmagasabb szintje az Önvalóba való visszatérés, ilyen módon személyiségünk és – végső soron női/férfi mivoltunk – szellemi értelemben vett meghaladása, mely a két princípium belső násza/egyesülése által, önmagunkon belül jöhet létre.

Önmagunk férfi és női vonatkozásának felismerése nem jelenti azt, hogy fizikai formánkat és vele járó adottságainkat, lelki vonásainkat lecserélhetjük, negligálhatjuk vagy fölöslegesnek minősíthetjük.

Sokkal inkább azt jelenti, hogy a külvilágban bennünket kiegészítő másik fél, a miénkkel ellentétes nemű társ által a külvilágban megtestesített tulajdonságokat és dimenziókat önmagunk kivetüléseként ismerjük fel, ezzel a művelettel voltaképp az Önvalónk alkotta Egész részeként azonosítva azokat. Ha formai szinten megtörténik az elfogadás és az egyesülés, bensőnk férfi és női oldala között is létrejöhet az alkímiai nász.

Minél erősebben és tisztábban törekszünk önmagunkban a személyiségen túl Önvalónk teljessége felé, annál világosabbá válik számunkra, hogy az ellentétek felszámolása a külvilágban sem létezésük letagadása által, hanem a kiegészülés által mehet csupán végbe. Nőként és férfiként tökéletesen megnyilvánulni a világban akkor lehet, ha elfogadjuk saját – szellemtelített formánk – részlegességét, tudomásul véve, hogy az anyag világában csupán töredékesen és hiányosan tudunk megnyilvánulni.

Vagy férfiak, vagy nők vagyunk. De a világban megjelenő férfiak és nők a tudatunkban jelenlévő férfi és női minőség visszhangjai és tükörképei. Ahhoz, hogy elfogadjuk: nem a jelenségvilág határoz meg, teremt és pusztít bennünket, férfiként és nőként – saját utunknak és természetünknek megfelelően – szembe kell néznünk az „utolsó ellenséggel", a halállal.

AZ ANYAG SZOMORÚSÁGA

Minden holdhónapban szabályos időközönként rituálisan megismétlődik a pillanat, midőn a halandóság és a halhatatlanság egyszerre „vájja belém fogát". Középen, a szív tájékán hirtelen kívülről lágyan szorítja, gyöngéden összepréseli a lelket valami. Belülről pedig mintha az egyre táguló mindenség szeretné imádságával szétfeszíteni szűk kis testcellám falait. Kínzó otthonlét és euforikus idegenség szimultán gyötrő gyönyöre ez. Általában háton fekszem, amikor meglep, arcom az ég felé néz. Kecses, apró markába szorítja lelkem a hiányok hiánya utáni vágyakozás, miközben hatalmas szárnyait suhogtatja bennem minden beteljesülések hiábavalósága. Az érzés leplezetlen egyszerűséggel, mégis alattomos hirtelenséggel támad rám. Sosem készülök fel rá, pedig tudom, hogy minden ciklus végén eljön értem odabentről, az idő és a tér legmélyéről. Talán a fogantatás, a születés is ilyen lehetett? Ilyen szűk, ilyen lelket egy pontba sűrítő? Talán a halál is ilyen lesz, ilyen mindenné táguló? Nem tudom.

„Igazi Önvalónk túlmutat a domináns személyiségvonásaink által felidézett archetípusok dadogó kontúrjain. Benne minden szimbólum és princípium valódi helyére lel. Túl van tehát a bennünket másoktól elválasztó individuális lényen, de túl van férfi és nő mivoltunk megosztottságán, szétválasztottságán is."

Az első kettőt bizonyítottan megtapasztaltam, mégsem emlékezem rájuk. A harmadikról folyton Horatiust idéző nagymamám jut eszembe, és az, hogy gyermekkoromban nem értettem, miként lehet emlékezni a halálra. Hogyan lehet emlékezni arra, ami még nem történt meg velem? *„Memento mori!"* – emlegette gyakran, és félelmetes dicsőség bujkált olyankor kissé megváltozott hangjában. Aztán eljött a pillanat, amikor megértettem. A halálra „emlékezés" képessége belénk van kódolva. Ott szunnyad bennünk elrejtőzve földi mulandóságunk tudata, míg egyszer csak hozzánk nem ér egy láthatatlan kéz, tenyerén az Idő finom erezetével, végigsimít, és felébreszti bennünk. Attól a pillanattól fogva igen pontosan emlékezünk.

Elmúltam tízéves, mikor egy nap belenéztem a tükörbe. Egy lány tekintett vissza rám: úgy szemléltem őt, mint önmagamat, miközben önmagam hirtelen úgy éreztem, mint egy kívülállót. Soha előtte és utána nem tapasztaltam ilyet. Felismertem akkor az elidegeníthetetlenül hozzám rendelt forma tökéletes szépségét, mely valamiért mégsem az enyém. Egyszerre hatalmasabb nálam, mégis: elenyészően kevés és jelentéktelen hozzám képest. Egy szédítő pillanatra képmásom szimultán tükrözte vissza a távozóban lévő kislányt és az érkező nőt. Mozdulatlanul álltunk, féktelen komolysággal néztük egymást a tükörképemmel. Egyszerre valóságos és szilárd, illékony és valószerűtlen volt a pillanat. Gúzsba kötöttségem és lehatároltságom nézett farkasszemet isteni szabadságommal mint kettéhasadt illúzió. Lehetőség, extázis, hatalom és vonzás áradt kifelé valahonnan, az ismeretlen lélekmélységből. Árvaság, hiány, bukás és kiszolgáltatottság örvénylett, húzott befelé, egy láthatatlan középpont felé. Néztem a tükörképem mozdulatlanul. Ujjongva üdvözölte bennem önnön égig érő szépségét a magára ismert, isteni csoda. Csak bámulta mindezt tehetetlen szomorúsággal valaki, aki felismerte, hogy soha többé semmi, de semmi nem hozható vissza. A tökéletesség egy pillanatnyi közelségéért cserébe elindult valamerre a valóság, benne visszafordíthatatlanná váltam én magam is. Épp *valakivé* lettem, mikor ráébredtem, hogy soha többé nem leszek már ugyanaz.